Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen

LAUSUNTO

KEHA/15753/2025 24.2.2025

Viite: E 2/2025 vp Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö ja asiantuntijakuuleminen

Asia: Komissiossa valmisteilla olevat kalastuksenvalvontaa koskevat delegoidut- ja toimeenpanosäädökset

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalouspalvelut-yksikkö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleisellä tasolla toteamme, että valvonta-asetuksen revision tavoite hallinnon keventämiseksi ei tule toteutumaan. Nykyisillä resursseilla valvonta-asetuksen revision vaatimuksista ei tulla selviämään. Revisio lisää tuntuvasti viranomaisen tiedonkeruuvelvoitetta ja edellyttää muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön ja olemassa oleviin tietojärjestelmiin ja erityisesti eri rekistereihin kerättäviin tietoihin. Kaupallisille kalastajille saalisilmoitusjärjestelmien digitalisointi ja ilmoitusvelvoitteiden muutokset voivat olla haasteellisia huomioiden kalastajien ikärakenne.

Alustavista delegoiduista- ja toimeenpanosäädöksistä toteamme seuraavaa, keskittyen erityisesti kalaerien punnituksiin, näytteenotto- sekä valvontasuunnitelmiin sekä kuljetuksiin:

- vaakoja ja punnitusjärjestelmiä koskevat säädökset ovat järjestelmän mukaan erittäin yksityiskohtaisia ja edellyttävät mm.:
    - tietojen tallennuksen ja lähettämisen
    - punnitsijarekisterin perustamista sisältäen tiedot käytettävistä laitteista
    - punnituksesta vastaavien toimijoiden valtuutukset sekä tietojen julkaisu
    - tilojen, missä punnitus suoritetaan, hyväksyntä
- Suomessa ei ole keskitettyä kalan vastaanottoa, kuten huutokauppoja tai tuottajajärjestöjä, kalaerät puretaan hajautetusti pääasiassa yksityisten elinkeinonharjoittajien toimesta.
- Suomessa todetut ongelmat punnitukseen liittyen ovat johdettavissa puutteelliseen näytteenotto- ja valvontasuunnitelmaan sekä siihen liittyvään dokumentointiin jokaista kalastusmatkaa ja kalaerää koskien. Tämä koskee erityisesti lajittelemattomina purettavia saaliita, kuten troolikalastuksen saaliita. Lisäksi käytössä olevat vaa'at eivät aina täytä mittauslaitelain vaatimuksia.
- Suomen voimassa oleva näytteenotto- ja valvontasuunnitelma on komission vahvistama, mutta se ei komission mukaan enää täytä sille asetettuja vaatimuksia.
- Komission alustavassa ehdotuksessa näytemäärät lisääntyvät huomattavasti verrattuna aikaisempiin suosituksiin; esim. alle 20 tonnin saaliista miniminäyte oli 10 kg ja nyt ehdotetussa mallissa näytemäärä kohoaa 75 kg:aan ja näytteiden kpl-määrä on 15.
- alustava ehdotus näytematriisiksi on kohdannut kritiikkiä jäsenmaiden suunnalta ja Itämeren osalta se perustuu yhden jäsenmaan (Suomi) toimittamaan näytedataan.

Suomi on valmistellut päivitettyä näytteenotto- ja valvontasuunnitelmaa, mutta loppuunsaattaminen on pitkälti riippuvainen säädösvalmistelun aikataulusta ja sisällöstä. Keskeistä tässä on missä vaiheessa ja millä tavalla lajittelemattoman saaliin lajikoostumus selvitetään:

- huomionarvoista on, että viime vuonna voimaan tullut muutos lajikohtaisesta sallitusta poikkeamasta käytännössä pakottaa näytteenottoon merellä kalastusmatkan aikana.
- komission lähtökohta on näytteenotto purkamisen yhteydessä satamassa; tämä edellyttää investointeja satamiin, mm. näytteenoton automatisointi, tilat, kameravalvonta.
- Suomi panostaisi näytteenottoon merellä, vähintäänkin siten, että analysoitava näyte otetaan talteen troolivetokohtaisesti viimeistään maissa tapahtuvaa analysointia varten.
- tämä mahdollistaisi myös uusien teknologioiden, kuten eDNA:n, käyttöä lajikoostumuksen selvittämiseksi merellä kalastusmatkan aikana.

Riippumatta lopullisesta tuloksesta on selvää, että Suomi joutuu tekemään investointeja keskeisiin satamiin, erityisesti koskien vaakoja, näytteenottoa ja vedenerotusta. Lainsäädäntö edellyttää, että yli 5 000 kg:n silakka- ja kilohailisaaliit puretaan VNa 460/2021 mukaiseen nimettyyn satamaan. Suomessa nimettyjä satamia on tällä hetkellä 33 ja kaikkien saattaminen uusia vaatimuksia vastaaviksi ei ole mahdollista. Kaikkia nimettyjä satamia ei tällä hetkellä käytetä em. saaliiden purkamiseen. Vuonna 2024 tilanne oli seuraava:

- vain 15 näistä satamista purettiin silakkaa tai kilohailia
- kuuteen satamaan purettiin yli 1 milj. kg ja kahteen yli 600 tonnia
- kalastus on keskittynyt, samoin kalavirrat, ja nimettyjen satamien määrää on varaa karsia.

Kalaerien kuljetuksista ennen punnitusta toteamme seuraavaa:

- suuria kuljetettuja, ts. yli 10 000 kg:n, kalaeriä voi vastaanottaa vain muutama yritys Suomessa ja kuljetuksilla on pääasiassa vain yksi määränpää.
- tällaisia määriä kuljetetaan ainoastaan rehu- tai teollisuuskäyttöön, yleensä ihmisravinnoksi kelpaamaton osuus saaliista.
- Suomessa on kaksi kalajauhotehdasta ja perinteisiä turkiseläinten rehusekoittamoita oli viime vuonna toiminnassa enää kolme.
- muut kuljetukset ovat pääasiassa kalastajien itsensä kuljettamia pieniä kalaeriä tai ensiostajan satamista noutamia.
- kuljetukset Suomen alueella voidaan näin ollen luokitella riskittömiksi ja kuljetusten sinetöinti sekä ajantasainen seuranta vaikuttavat meidän olosuhteisiimme ylimitoitetuilta toimilta.

Kalastusalusten paikannuksesta toteamme lopuksi seuraavaa:

- nykyinen taso riittää varsin hyvin avomerikalastuksessa – on hyvin harvinaista, että jokin alus jäisi tarkastamatta paikannuksen puutteellisuuden takia.
- alle 12 m alusten osalta riittäisi varsin hyvin tieto aloitetusta kalastusmatkasta – näillä aluksilla kalastusmatkat ovat lyhyitä, satamat sekä purkupaikat tiedossa ja lisäksi kalastustoiminta on usein sidottu tiettyyn vesialueeseen.

Tämä asiakirja KEHA/15753/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/15753/2025 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Koskinen Aki 24.02.2025 09:52

Esittelijä Ulenius Niklas 24.02.2025 09:51